

Nedělní úvaha (kázání) na text Markova evangelia

v Lysé nad Labem, 33. neděli církevního mezidobí, 15. listopadu 2020

Uzdravení posedlého v Kafarnaum

Když přišli do Kafarnaum, hned v sobotu šel do synagógy a učil. I žasli nad jeho učením, neboť je učil jako ten, kdo má moc, a ne jako zákoníci. V jejich synagóze byl právě člověk, posedlý nečistým duchem. Ten vykřikl: „Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi. Jsi Svatý Boží.“ Ale Ježíš mu pohrozil: „Umlkni a vyjdi z něho!“ Nečistý duch jím zalomcoval a s velkým křikem z něho vyšel. Všichni užasli a jeden druhého se ptali: „Co to je? Nové učení plné moci – i nečistým duchům přikáže, a poslechnou ho.“ A pověst o něm se rychle roznesla všude po celé galilejské krajině. *(Bible, Markovo evangelium, 1. kapitola)*

Ježíš v rozhovoru..., James Tissot (1886-1894), Brooklyn Museum

**Vhodné je doplnit i četbou o dalších „uzdraveních“ z Markova evangelia či Pavlova Hymnu lásky (o pravdě) v jeho listu do Korintu (1K 13,1-13).
Vhodná píseň je 368 či 369 či jakákoli svatodušní z evangelických zpěvníků.**

Navštivte webové stránky našeho sboru, stáhněte si další kázání, prohlédněte fotografie, mějte přehled o aktuálním dění v evangelickém sboru v Lysé nad Labem.

www.lysa.evangelnet.cz

Dnes se podíváme na vůbec první Ježíšovo uzdravení v Markově evangeliu. Tedy, ono to uzdravení nepřipomíná ani náznakem. Spíše je to konflikt, hádka, skoro až fyzický atak. Křičí se tu, „jeden lomcuje druhým“... zkratka, pro Marka tolik typický exorcismus se vši svou vizuální přitažlivostí. Lahůdka pro bulvár, řeklo by se. Způsob Markova vyjadřování zavládl podnět k mnoha nepochopením a překroucením. Lidstvo je totiž fascinováno především formou, nikoli obsahem. Povrchní uchopení biblického příběhu jako popisné instrukce a prosté napodobování technik exorcismu se tak v dějinách vícekrát opakují. Formální inspirace podobných evangelijních pasáží se odrazily nejen v hororech a lidových pověrách, ale bohužel i v praxi církve. Jenže Ježíš nás nechce ani oslnit ani postrašit. Ani tu nezakládá nový obor medicíny nebo praktické teologie. V Markově podání jen demonstuje hluboký vhled do situace člověka před Bohem. Hlubku lidského odcizení i míru lidské nesvobody.

První Ježíšovo uzdravení napravuje duševní, a nikoli tělesný neduh. Ono to tak mimochodem bude i v dalších evangelijních uzdraveních. Vždy půjde o víc než jen o medicínu. My jsme si to naznačili už dříve, dnešní exorcismus je ale první v Markově vyprávění, a má tedy funkci jakéhosi klíče. A byť později potkáme slepé, malomocné či jinak zkoušené, v pozadí bude vždy otázka, nakolik je to vše jen důsledek lidského odcizení, nakolik je důvodem vlastního utrpení člověk sám. Člověk zanechaný sám sobě napospas, člověk bez Boha, bez víry, bez naděje, člověk, do jehož prázdnoty vstupuje ledasco, máloco však dobrého.

Ježíš nepřichází léčit tělo, ale vztah. Všimněte si, Ježíšovým lékem v evangeliu je často „odpuštění“. „Odpouštějí se ti hříchy“, říkává zdánlivě nelogicky nemocným (Mk 2,5). Odpuštěním skutečně neléčíte rakovinu, odpuštěním léčíte vztah. Odpuštěním usmířujete, obnovujete vazbu, podáváte ruku. Jenže vztah k Bohu je často tak rozbitý, že usmíření se zdá nemožné. Podle evangelia může být v člověku taková míra odcizení, jako by ani nebyla z něj samého. Jako by byla přijata, či dokonce demagogicky vnucena, odněkud z vnějšku. Asi jako když vás vychovávají v nenávisti vůči někomu či něčemu. Jste pak vlastně v zajetí; nenávisť, odmítání či ostentativní nezájem do vás vstoupily jako „nečistí duchové“. Posedly vás. A takhle nějak je vztah poničen nejen mezi Palestinci a Izraelci či Hutuy a Tutsii, ale i mezi člověkem a Bohem (zde ovšem jednostranně). I s tím ale přišel Ježíš něco udělat.

Charakteristika prvního nemocného v evangeliu zní, že **z něj mluví někdo jiný**. To se ostatně člověku stává velmi často. I ve vši současné lidské „posedlosti“

nejde zpravidla o nic jiného. Ve všech předávaných konspiračních teoriích, revolučních hnutích¹, ba i mediálně šířeném strachu a panice, v tom všem skrze jedince mluví někdo jiný. Někdo, kdo si jej osedlal, podmanil. Člověk je tak odcizen sám sobě. Je manipulován. V biblickém vyprávění můžeme ale nazřít i to, co takovou manipulaci ohrožuje. Je to v první řadě někdo, kdo manipulován není, kdo manipulaci odolává. V našem příběhu je to ale navíc někdo, kdo má moc manipulaci zpochybnit. Nikoli mocensky či vojensky, Ježíšova moc nějak souvisí s autoritou a vírou v Boha. Ježíš svým výkladem bible během bohoslužeb říká věci nově, jinak, reprezentuje autoritu. Neříká věci tak, jak jsou všichni zvyklí, jak velí tradice, jak přikazuje obecné očekávání i očekávání jeho církve (a jak to dělají i ostatní kazatelé či zákoníci). A překvapivě tím vzbuzuje nejen zájem ale i respekt. Pouhý výklad Písma, pouhé slovo vyjadřující živý vztah k Bohu tu stačí, aby se i manipulující zlá síla cítila ohrožena.

Je to posedlý sám, resp. to, co jej ovládá, co se na Ježíše „vrhá“. *„Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit?“* Prvním krokem nečistých sil je proklamace vzájemné tolerance („Nech nás na pokoji, my ti nic neděláme.“), ba obvinění z nečistých úmyslů před veřejností („Přišel nás zahubit!“). A je to zároveň absurdní situace. Ježíš v dosavadním průběhu neprovedl nic aktivního vůči „nečistým duchům“. Zdá se, že stačí už jen jeho přítomnost. Stačí, že on je pod mocí Boží, tedy pod mocí „Ducha svatého“. Že tu stojí jako protiklad, opositum, vůči duchům nečistým, tzn. nábožensky nečistým, tj. Bohu vzdáleným a s Boží vůlí neslučitelným. Další drobnost v textu odhaluje, v jak zoufalé situaci se ocitl onen nemocný, tedy ovládaný a nesvobodný člověk. Neovládá jej jeden nečistý duch, ale mnoho duchů, mnoho věcí a manipulací, které obsadily jeho prázdné nitro. Každý(á) si však nárokuje právo na existenci.

Unfair způsob jednání se dá u nečistých sil očekávat. I v dnešním evangeliu zvolí útok velmi osobní (jak jinak) a na první pohled nesnadno odhalitelný. „Vím, kdo jsi! Jsi svatý Boží“, zní z úst nemocného a vypadá to jako vyznání existence Božího syna či pokoření před Boží mocí. Jenže ono je to spíše cosi na způsob vyhrůžky či očernění. Ale především jde o demonstraci síly před publikem.

¹ Sem patří nejen komunismus či fašismus, ale v principu i politické a mediální kampaně dneška. Hnutí #MeToo, Black Lives Matter a další už dávno manipulují svými vyznaváči a volí demagogické prostředky, zahrnující selekci pohádek, vykázaní z veřejného prostoru i cenzuru dějepisných učebnic. V jejich rámci „byla pravda ztotožněna s ortodoxní vírou dopředu známou osvícené skupince, jejímž posláním je informovat o ní ostatní“ (bývalá komentátorka New York Times Bari Weissová o rozdělení Ameriky).

Ostatně používá se to i dnes. Parafrázují: „Však my víme, co jsi zač! Víme, ke komu patříš. Ale my tě dobře známe, známe tvé jméno! Máme tě přečteného... A můžeme si tě kdykoli najít!“

Nyní se ke slovu konečně dostává Ježíš. Pohrozí, jako hrozí třeba bouři na moři (Mk 4,39) a dalším věcem, které člověka ohrožují. A vzápětí přikáže nečistým silám mlčet. Manipulace má sílu, jen pokud je předávána, pokud je slyšet, pokud se šíří. Umlčena odchází. Je vykázána. Není to ovšem decentně a potichu. Křičí se u toho, zřejmě i spílá, možná padají osobní invektiva. Je kolem toho efektní a prázdný humbuk. Všimněte si, neargumentuje se, nevede se disputace. Není totiž věrohodných argumentů na straně manipulátorů. Nečistí manipulátoři netouží po diskusi. A překvapivě snadno odcházejí. A pak už jen s člověkem „zalomcuje“ poznání, jak hluboce byl obelhán a ovládán.

Vzbuzoval-li Ježíš na začátku v synagoze úžas i autoritu svým výkladem bible, na konci dnešního vyprávění budí spíš pohoršení. Za otázkou „co“ či „kdo to je“ můžeme cítit rozporuplné reakce. Kristovo odhalení lidské manipulovatelnosti a její umlčení vzbuzuje nepokoj. Snad proto, že každý má v sobě kousek něčeho, čím se nechá ovládat, byť by to mohlo být tváří v tvář Bohu falešné a pomíjivé. Snad proto, že lidská svoboda bývá chápána jako svoboda „vybrat si a vlastnit pravdu“ (namísto jejího svobodného a věčného hledání). Nicméně má dnešní evangelium také jednu nadějeplnou informaci. Zlo se dá od člověka oddělit, manipulaci lze odhalit a zbavit se jí. Bůh v Kristu ví o lidském potenciálu být opět čistým, tj. Bohu přístupným a otevřeným. A byť to vnímá současná společnost spíše opačně, může být vztah k Bohu (víra) dobrou hrází vůči manipulacím a posedlostem. Neboť tam, kde je duchovní prázdno, uhnízdí se ledacos, ba ruku v ruce vstupuje tam nemoc, smrt i beznadějí. V moci Boží, Duchu svatém, však Ježíš přichází léčit právě tento nedu(c)h.

Žalm: Dobrořeč, má duše, Hospodinu, On ti odpouští všechny nepravosti, ze všech nemocí tě uzdravuje, vykupuje ze zkázy tvůj život, věncí tě svým milosrdenstvím a slitováním. Hospodin zjednává spravedlnost a právo všem utlačeným. Dal poznat své cesty Mojžíšovi, synům Izraele svoje skutky. Hospodin je slitovný a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný; (Ž 103,2-8)

Modlitba: Bože, braň mne před manipulací. Dej, ať hledám pravdu, hledám Tebe. Víím, že Tě nikdy nebudu vlastnit, víím, že plnou pravdu zde nepoznám. Přesto mi dávej sílu po této cestě hledání kráčet, buď mi v Kristu blízko. Amen.